

Juhász Ferenc Naplója / 1984

1984. szeptember 17.

$\frac{3}{4}$ 11-kor délelőtt szállt föl a repülőgép Párizs felé. Sűrűség a gépen. Két ember közé beszorítva (nő és férfi) ültem végig a kétórás utat. Párizsban a repülőtéren M. Reuier (Livia) fogadott. Régi kedves ismerős, tolmácsom volt annak idején (1964–1965?). Hotel, mindenféle elintézendő ügyek. A külügyi hivatalból (a meghívó) fölhívtam Simont. Simon percekig hallgat, nem tud megszólalni, aztán megállapodunk: értem jön a szállodába délután ötre. Mire ideérünk (Montparnasse) Simon már itt van, öltözve ugyanúgy, mint 1979-ben, szőrös, öreg, meghatódott. Én is. Elmegyünk hozzájuk. Útközben egy hatalmas park – Samuel Beckett sétált itt az előbb, „az öreg”, mondja Simon, „találkoztam vele, itt szokott sétálni, itt nem ismerik föl, itt nem zavarja senki”. Náluk (14 Georges Braque). Repkényes ház, mint a Rózsadombon. Áttetsző, szinte levegő a szellem tisztaságától. Este 9-ig beszélgetünk. Új, hatalmas kockák (vásznak), gyűrűsek tömege! Az egészben frissesség, zsenialitás, tisztaság, monumentalitás. Teljes változás! Új kifelé-fordulás! „A kocka egyre nagyobb lett!” ...amíg be nem tömi önmagát újra térrel! Amíg be nem töltődik újra anyaggal, tömött térrel. Amíg újra tömött anyag lesz, *testi anyag* ez a megvalósultság – fizikai testek anyaga. A vásznak hatalmasak. 15×20, 20×6 métereseek stb. Vásznon a vásznon, gyűrűség a gyűrűségen, kockasor kockasoron. Hatalmas (majdnem $\frac{1}{2}$ vagy 1 négyzetméteres) kockák, gyűrűs-repkények, most már anyag, amit áttör, mozogtat a fény, amit meghajlít a fény, amit *lapoz* a fény és lobogtat. Tehát most már nem *merev*, most már mozgó ez a gyűrűség-halmazat-sokaság, most már nem önmagában van, se filozófiailag, se térbelileg, de föladata van. Funkciója. A színek világosabbak, lágyabbak, derengőbbek, a festék vékonyabb, a színek, mint a Chartresi katedrális üveglakainak fénnel átvilágított árnyéka a katedrális levegő-csöndben, mint azok a színes fénypetytyek, sárgák, kékek, lilák, bíborak, rózsaszínűek, világoskékek stb. /Őt is a „szocializmus” szabadította fel! (Most látom) Hogy nem hagyják magára, hogy kell Ő is, és amit csinál! /Lehet, hogy Simon erre így nem is gondol / Lang, Mitterrand, Mitterrand katedrálisa /?Never?/ – majd megkérdem újra! (Hideg eső, szeles, sűrű suhogás!) Templomablak megrendelés! Óriás ablakfelületek. Háromféle gótika. (Klasszikus, ősi: indás, csipkés, aztán lángoló.) Ezt kellene beüvegezni

A Juhász Ferenc Emlékkötet 2018-ban jelenik meg a Helikon Kiadónál. (A Szerk.)

– de mekkora az az egynemű üveg-térfelület, ami önmagába nem roppan, ami kibírja azt a nagy térfeszültséget? (Új anyagok: úrhajók, atommáglyák-mondom, nem cellás, ólomkeretes, facettás megoldás!)

(San Francissal és /Szulázssal/ Soulage együtt vállalták.) Aztán: ami nem kollabál az egynemű óriás térfeszültségben, mint a szupernova. A növekedés meddig tarthat. Növekedés és összeroppanás. Írás, szövegszakítás-gyűrések. A megcsomózott vászonra szövegek megszerkesztett lapjait ragasztja, aztán széthúzza a vásznat, a nyomtatott lapok csipkésre összevissza szakadnak, csipkeszöveg-törmelék, foszlány-repkény-költészet. *Bül-bül szavú rózsza*. Aztán fehér a fehérben – kérdés. „Alig érti valaki, tévút volt, mondja, Velencében is azt akartam. Mindent befesteni fehérrel, mint a sárból még a szobahajlatot is. A fény fehérből jöjjön, hogy aki benne van, mint a lilában, úgy lásson, hogy a fehér már lila. (Hisztérikusok látása). Egyet láttam, fehér vászonra fehér óriás gyűréslombok, gyűrésliliomok. Mint a tisztaság. De bepiszkolódva, mert a vászon érik, sárgul. Megható és gyönyörű így is. (Elkérem a fehér kiállítás meghívóját.) Fourniernál volt. Simon nyílt, nyitott most. Sokkal nyiltabb, és nyitottabb, mint 1979-ben.

Beszélgetés még – a francia „barokk” ami nincs, külsődleges mai írók. Nem a Biblia kell, de az Egyház Ellenreformáció-Luther-ellenesség. Inkább rokokó, mint igazi barokk!

*

Megérkezésem után délután 2 kor telefon haza Katinak!

Kati este ½ 10kor telefonált.

*

Simon: „Szöveg, szöveghullámozás, szövegömleny, szöveg-áttűnés, szöveg-kocsonyahalmaz, örvénylő-áramló érhetetlen szövegek egymáson kavargása és hömpölygése” – ezt én mondom így, Ő valahogy másképp, szöveghalmazok egymásban és egymáson, abból legyen aztán valami megsejthető, hogy mi is az valójában, de csak talán.

Barátságok – Juhász Ferenc és Hantai Simon

Hantai Simon és Juhász Ferenc barátsága, a XX. század két kiemelkedő művészenek szellemi közösségét jelenti, ami halálukig tartott. Egy faluból /Bial/ származtak. Juhász Ferenc 1956-ban, a Rövid vallomás magamról írásában azt mondja: „Diákéveim nyarait átdolgoztam, estéit meg virradásig, lobogó olvasással töltöttem... Ezidőtájt lett barátom, illetve lettem tanítvány barátja egy nálam öt évvel idősebb festőnövendéknek,

képzőművészeti főiskolásnak, nekem mesternek, Hantai Simonnak, akit rajongásig szerettem és tiszteltem, kis paprika-piros szakállára, szeplős fejére, cinóber-piros hajára, gyors lobogó mozdulataira, tette-buzdító barátságára, a legnagyobb fokú önzetlenségére gondolva. Bemutatott fiatal festőbarátainak, elvitt a Főiskolára, levelezett velem, beavatott élete legbensőbb titkaiba. 1945 őszén már mindketten Budapesten laktunk, én az Üllői úton, barátom megnősült és a Damjanich utcába költözött, egy félig romos lakásba, ott töltöttem én is estéim nagy részét kisebbségi-komplexusok szövevényivel lelkemen, titkolt elrendelés-tudattal." Hantai Simon 1948-ban, a Római Magyar Akadémia ösztöndíjasként hagyta el az országot, 1949-től Párizsban élt és dolgozott. Juhász Ferenc első versei 1947. decemberében jelentek meg, 1951-ben Kossuth-díjat kapott. „Ha térben távol is voltunk egymástól: szeretetünk volt az az aranyhíd, amin egymáshoz jártunk. Levélben, telefonon, párizsi bolyongásainkon." Az első újratalálkozásra 1960-ban került sor, amikor Juhász Ferenc a British Council meghívására, írotársaival Londonba ment, majd hazafelé, Párizsban megállva kikényszerítették, hogy több hétig ottmaradhassanak. Addigra Hantai már szakított a szürrealistákkal – Bretonnal –, már Georges Mathieu-val volt közös kötetben. Ez volt a *Sexe Prime* ideje. (A festő és családja 1960-ban még a *Cité de Fleurs*-ben lakott, ide érkezett meg Juhász Ferenc Hantai Édesanyjának a szülőhelyről, Biáról hozott csomagjával.) Hantai ismét valami újat talált ki a festészetben, művészete addig sem volt beilleszthető a háború utáni francia festészet uralkodó irányzataiba. Újat talált ki, a látás elé a tapintást helyezve, hajtogatással végzett festészete egyedülálló utat jelölt ki számára. Ez a *Pliage*. A vásznat földre helyezve hajtogatta, csomózta, majd befestette, szárította, simította. 1960 és 1982 – az önkéntes visszavonulása – között a *Pliage* munkák 4 nagy sorozata alatt változott a méret, a szín, míg el nem jutott a fehérig, ami számára a legfontosabb volt. A fehér a befelé-fordulás.

Ezeket a stációkat, a töprengés állomásait meséli el barátjának 1984 őszén – akit 5 éve megint nem látott –, amikor Juhász Ferenc újra Párizsban jár. De beszámol megkísértéseiről is, például mikor egy katedrális háborúban elpusztult óriás üvegablakaiba kérték, csináljon „függőlegesen kifeszített üveg-virágoskertet". Egy másik felkérés alkalmával a Louvre üres termeinek fehér mennyezeteit kellett volna befestenie. Etikai megfontolások alapján ugyanúgy visszautasította ezeket, mint ahogy annak idején Juhász is, amikor egy új Himnusz megírására akarták rávenni. A csábítás ugyanakkor beindított egy gondolatsort, akkor is, ha eleve megvolt a visszautasítási válasz. Így született a költő életművében a Himnusz töredék, míg a festő elképzeléseiben az itt olvasható kivitelezési lehetőségek tervei.

1984 szeptemberében Juhász Ferenc éppen befejezte a Dante ihletésű eposzát, a *Halott feketerigót*, melynek borítóján Hantai Simon '70-es években készült, a *Tabulák* sorozat óriás képe látható, mintha egy nagy kockás abrosz lenne, vagy a *Mama soab* köténye az „ősképlet". Ez a *Pliage* technikával készült rács-struktúra a költő gondolatai szerint maga a létezés-egész, ahol a rácsokban, ketrecekben mi, emberek vagyunk a foglyok, de az erő is. A mindenség elmélet így szövődik a költészetben és a festészetben.

Juhász Ferencné dr. Kilián Katalin